

Sándor Klára: Koholmány vagy ősi örökség? A székely írás Kézaitól napjainkig

A székely írás napjaink egyik legmegosztóbb közéleti témája: a nagy többség politikai szimpátia alapján dönti el, hogyan viszonyul hozzá. Vannak, akik a negyvenezer éves magyar múlt cáfolhatatlan bizonyítékának tartják, mások úgy hiszik, hogy nem is létezett, kitaláció az egész – mind e közben meglehetősen kevés megbízható információ érhető el az írással kapcsolatban, az internetről viszont több tízezer oldal sületlenséget tölthetünk le. Nem csak a közgondolkodást jellemzi ez a fajta tudáshiány: a székely írásról nem egyszer még a tudományos értelemben megbízhatónak remélt kiadványok is súlyos tévhiteket terjesztenek.

Mindez részben a székely írás kutatásának történetével magyarázható: az írást mindig gyanakvás övezte, s néhány intenzívebb kutatási korszaktól eltekintve jórészt két-három kutató foglalkozott vele, az utolsó tudományos értelemben komolyan vehető összegző emlékkiadás 1915-ből származik. Azóta az írás belső történetének visszakövetésében is lépkedtünk előre, sok új emlék került elő a két háború között és az utóbbi évtizedekben szintén; sokkal több emléket ismerjük azoknak a kelet-európai írásoknak is, amelyek vélhetően a székely írás közelebbi-távolabbi családját jelentik.

Az akadémiai világ érdektelensége és a lázas közérdeklődés egymást erősítve okoz problémákat. Először is: a székely írás művelődéstörténeti vonatkozásai szorosan összefüggenek a magyar identitástudat alakításának történetével, és rendkívül gazdag háttérbe ágyazódnak a humanizmustól a peregrináción át a székelyföldi templomokban megjelenő feliratokig – ezek a fejezetek most lényegében hiányoznak a magyar művelődéstörténetből. Másrészt azért is, mert az elmúlt két évtized politikai-társadalmi jelenségei között kitüntetett szerepet kapnak a magyarságszimbólumok, ezek használata, illetve a szimbólumértékük újradefiniálására tett törekvések. A székely írás egyre nagyobb szerepet kap ezek között a szimbólumok között; 20–21. századi használata, a körülötte kialakuló szubkultúrák, ezek egymás közötti viszonyainak szociológiai–antropológiai leírása a szociológusokat, antropológusokat, politikatudománnyal foglalkozókat is érdekelheti. Viszont éppen ezeknek a változásoknak a következtében nagy az esélye, hogy a székely írásról egy idő után ne lehessen majd értelmes beszélgetéseket, csak hitvitákat folytatni – ma sem vagyunk már távol ettől az állapottól. Talán az utolsó pillanatban vagyunk ahhoz, hogy ne engedjük végleg – de legalábbis hosszú időre – elveszni a székely írásról eddig összegyűjtött tudást, hogy továbblépünk, és az érdeklődők számára megalapozott tudásra épülő alternatívát tudjunk kínálni a jószándékú diletantizmus, illetve a tudatos történelemhamisítás helyett.

Az előadás a székely írással kapcsolatos legfontosabb kérdésköröket tekinti át: sajátosságait, emlékcsoportjait, használat-történeti fordulópontjait, kutatásának történetét és föltételezett kapcsolatait.

Benkő Elek: A székely írás legújabb emlékei. A kutatás elmúlt negyed százada

Az elmúlt évtizedekben a székely (rovás)írással készült középkori, kora újkori feliratok száma jelentősen megnőtt a Székelyföld középkori eredetű egyházi épületeinek javítása, illetve falképeinek feltárása nyomán. A valóban korai (13–14. századi) új leletek fényében ma már bizonyossá vált, hogy ez az írás nem a reneszánsz korában, humanista invencióként keletkezett, használata és formálódása azonban nem választható el egy viszonylag szűk írástudó réteg tevékenységétől. A feliratok pontosabb keltezéséhez, állításuk körülményeihez a régészeti-műemléki vizsgálatok és a még távolról sem teljes körű történeti-epigáfiai kutatások fontos új megállapításokkal szolgálhatnak. Az emlékek tudományos igényű, korpusz-szerű összegyűjtése időszerű feladat, ez azonban csak több tudományág folyamatos együttműködése révén lehetséges.